

מסורת הש"ס

א) ונפשי׳י אִחָתָא אִמֵּר רב מלכא וכו׳, ב) וְנִי ע״י אִמֵּר רב נחמן בר יצחק, ג) וְנִי רַבּוּ וּבְנֵיהֶן, ד) וְנִלְעִי ג׳, ה) וְסַעֲתֵי ה׳, ו) מַה עָלַי, סוּטָה כ״, ז) כ״ב ד׳, ח) ע״י י׳, ט) וְנִי פִּרְשִׁי לָקֵמָן מִחֵ: ד״ה עורקמא, י) וְנִלְעִי ד״ה: כרכות ז׳, יא) לָקֵמָן כח. כ״ק ג׳. ע״ש, טז) אֲנֹחַ פִּי׳ו מ״ו וְנִה יט׳: חולין קד״ה: ט) בַּסּוּף: רש״י, טז) וְדִנְיָאֵל ה׳, טז) מַלְאֵה הַמֶּן כְּעֶבֶר ר״ל כְּעֶבֶר אֲחֵר יוֹם שֶׁהָ עֶבֶר וְע״ל טז. כְּשֶׁנֶּׁ״י ד״ה הַלֵּלֹת קַמְלָה וד״ה לַעֲשֹׂתָהּ, טז) וַיִּקְרָא טו׳, טז) וַיִּחַר מוֹס׳ סַנְדְרִין עַד: מִדִּי׳ה וְהָאֵל־

ⓘ

גליון הש"ס

גב' ששמו ושם אביו. ע"י כ"ב דף טו ע"פ מוס' ד"ה נלעס ובמקום אחרעם נח"ס שס: שם כל האומר רחב. עין סנהדרין מה ע"ה מדי'ם אלא: שם ואילו איהו לא אויל לבשה. ע"י כ"ב דף ד ע"פ מוס' ד"ה שכל:

ⓘ

הגהות הב"ח

א) גב' בידוע שהיא נביא מאותה השורה: ב) שם כל שמעיה סתומין ומעשה אבותיו וכו' בן צדיק וכל שמעיהו ומעשה אבותיו סתומין ופרט לך הכתוב: ג) שם גבה לבו של המן מחשבורו: ד) שם אמר ר' אבה שלא כדת כל יום ויום שנסע יום ויום בליום ועכשיו נדלון כלי": ה) שם ואלתר ארונם אל המזבז ה' אלהיהן יצדק וגו': ו) שם כל זה איננו שיהיה וכי משום דרואה מרדכי וישב בשער המלך אמר כל זה איננו שיהיה לי אלא כדבר חסדא דלמא: ז) רש"י ד"ה בשלמא אינורו ירמיה ותמאל ברור ושריה מפורשי בבבואה תמאל דמתי וינא אלי:

ⓘ

הגהות הגר"א

א) גב' מעשה. כ"ל מתמסין:

ⓘ

מוסף רש"י

אסתר וירקוקת היתה. כדקדקו זו וז' (עליו ג'). עורקמא דמיא. שולית של מים מונקסין (קטמן בתו).

ⓘ

רבינו חננאל

כל ששמו ושם אביו בבבואה, בידוע שהוא נביא בן נביא. וכן כל ששמו ושם עירו מפורש בידוע שהוא נביא מאותה העיר, שמו ולא שם עירו בידוע שהוא מירושלים.

וכן כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומין ופרט הכתוב באחד מהן, אם לשבח כולן צדיקים ואם לגנאי כולן רשעים. אמר רב מלאכי זה מרדכי. ר' יהושע בן קרחה אומר מלאכי זה עזרא. ומסתברא כמאן דאמר מלאכי זה עזרא. ויגידו למרדכי, ואילו איהו לא אול, מכין שאין משיבין על הקלקלה. (ויעבור מרדכי אמר רב כור) ושמואל אמר דעבר עורקמא דמיא. כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי. צדיק אבד לדורו אבד, משל כו'. בולי

בַּשְּׁלֹמָה ‏(י) ירמיה ותמנאל דכתיב ויבא ה' (ירמיה זב) ברוך ושריה מזניו שהיו תלמידי ירמיה ברוך דכתיב מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו (ירמיה לו) ושריה בתוך י) ספר ירמיה את שריה בן מחסיה וגו' ומניינו בתלמודי נביאים שהיו נביאים נמה רוח אליהו על אלישע ויהושע תלמיד משה ולקמן תניא צברייתא ברוך בן נריה ושריה בן מחסיה ודניאל ומרדכי וחגי זכריה ומלאכי כולן נתנבאו בשנת שתים לדריש: **ישמעאל בן נתניה**. הוא שהרג את גדליהו בן אחיקם הדקדק: **בשנת שטים לדריש**. **ישמעאל בן נתניה**. הוא שהרג את גדליהו בן אחיקם הדקדק: **בשנת שטים לדריש**. האחרון נתנבאו לבני הגולה שיחזרו לבית המקדש שמתבטלה המלכה זה שמונה עשרה שנה על ידי שמרונים משהחילו זה דימי כורש: **גדה יסודס**. סיפיה דקרא ובעל בת אל ככר: **בשמה וינסה**. המזכיר את שמה נגרר אחר תאות ונות: נקרי. רוחא קרי: ה"ג **מאי אמר**. כשענק עקשה גדולה ומרה מה היה אומר נלשקמו: **רב אמר**. כך היה לוועק: **גבה המן מאחשורוש**. שמלחו לבו לדבר מה שלא עלה על לב אחשורוש:

גבר מלכא עילאה. כינוי הוא להיפוך כלשון נקיה: **ותפחלחל**. מתמסמס חלל גופה: **שחסכוו מגדולתו**. דימי אחשורוש שחרי כלשכר השליטו תלמא במלכותו) וכן דריש המדי שנאמר ועלה מנהון כרכיא תלמא די דניאל חד מנהון (דניאל ו) וכן כורש שנאמר ודניאל הלל במלכות דריש ובמלכות כורש פרכאה (שס) וכשמלך אחשורוש חסכו מגדולתו: **ואילו איהו**. דניאל לא אויל להשיב שליחותו: **על הקלקלה**. שהיתה אסתר מונעת לבא אל המלך לפיכך לא השיב התך את שליחותו ואסתר שלחה דכריה ע"י אחריס: **עד עכשיו**. נבעלתי בליום: **ועכשיו**. עתה וחילך מדעתי: **אכדתי ממך**. ואסורה אני לך. דאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה ובדלון אסורה לבעלה: **יו"ט ראשון של פסח**. שהרי צ"ג בניסן נכתבו האגרות וניתן הדת בששן וי"ד וחמשה עשר וששה עשר התענו ובששה עשר ט' נתלה המן בערב: **דעבר ערקומא דמיא**. לאסוף היהודים שבעבר השני: **שופס אס הקדרה**. מושיבה על הכירה היא קרויה שפיטה: **וזה בא בפרוובול**.

מרדכי בא אליו בטענת עושר המן בא בטענת עווי שמכר המן את עצמו למרדכי קודם לכן ימים רבים כזכרי לחס: **כולי**. לשון עושר כלאמרנין (גיטין דף לו.) ושכרתי את גאון עוזכס) אלו בולאות שזיהודה: **בועי**

בשלמא אינורו מיפרשי אלא אבהתייהו מנלן כדעולא דאמר עולא כל מקום ששמו ושם אביו בנביאות בידוע שהוא נביא בן נביא שמו ולא שם אביו בידוע שהוא נביא ולא בן נביא שמו ושם עירו מפורש בידוע שהוא א) מאותה העיר שמו ולא שם עירו בידוע שהוא מירושלים במתניתא תנא כל שמעשיו ב) ומעשה אבותיו סתומין ופרט לך הכתוב באחד מהן לשבח כגון י' דבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי בן גדליה בידוע שהוא צדיק בן צדיק וכל שפרט לך הכתוב באחד מהן לגנאי כגון י' והיה בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע בידוע שהוא רשע בן רשע א) אמר רב נחמן מלאכי זה מרדכי ולמה נקרא שמו מלאכי שהיה משנה למלך מיתוכי ברוך בן נריה ושריה בן א) מעשיה ודניאל ומרדכי בלשן וחגי זכריה ומלאכי כולן נתנבאו בשנת שתים לדריש תיובתא תניא אמר רבי יהושע בן קרחה מלאכי זה עזרא וחכ"א מלאכי שמו אמר רב ב) נחמן מסתברא כמאן דאמר מלאכי זה עזרא דכתיב בנביאות מלאכי ב) בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר ומאן אפריש נשים נכריות עזרא דכתיב י' ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנחנו מעלנו באלהינו ונשוב נשים נכריות מעמי הארץ ועתה ש מקוה לישראל על זאת: עזרא י ב

5. וימרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויועק ויעקב גדלה וימרדכי: אסתר ד א ותבואנה נערות אסתר וקורסייה ויגידו לה ותתחלחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שוק מעליו ולא קבלי: אסתר ד ד ותקרא אסתר להתקך מקריסי המלך אשר נעמד לפניו ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה: אסתר ד ה ויפן ויבד משה מן התר ושני לות הערת בידו ללות בתיכם משני עבריהם מזה ומזה הם בתיכם: שמות לב טו ויגידו למרדכי את דברי אסתר:

10. לך כנס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל האבלי ואל תשתו שלשת ימים לילה יום גם אני ונעתיא אצמך בן ובכן אבוא אל המלך אשר לא בדת ובאשר אבדתי אבדתי: אסתר ד טז ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהת עזריא אסתר: אסתר ד יז ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות בגדי מלכות מיבעי ליה אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא אסתר מלכות רוח הקדש כתיב הכא ותלבש וכתיב התיב ברכת הדיוט קלה בעיניך שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה בהן ואלו הן דוד ודניאל דוד דברכיה ארונה דכתיב י' ויאמר ארונה אל המלך א) וגו' דניאל דברכיה דריש דכתיב י' אלהך די אנת פלח ליה בתדריא הוא ישיובינך ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא א) אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה י' הנהה הוא לך כסות עינים ונתקיים בורעה י' והי כי זקן יצחק ותכהין עיניו ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם שופת קדרה ואח"כ נותן לתוכה מים אבל הקב"ה נותן מים ואחר כך שופת הקדרה לקיים מה שנאמר לקול תתו המון מים בשמים ואמר ר"א אמר רבי חנינא א) כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר י' ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי ואמר ר"א אמר רבי חנינא צדיק אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה לו מרגלית כל מקום שהיא מרגלית שמה לא אבדה אלא לבעלה י' ובכל זה איננו שוה לי אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא שראה המן את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה אינו שוה לי א) כדרב חסדא דאמר רב חסדא זה בא בפרוובולי וזה בא בפרוובוטי

אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר י' ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי ואמר ר"א אמר רבי חנינא צדיק אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה לו מרגלית כל מקום שהיא מרגלית שמה לא אבדה אלא לבעלה י' ובכל זה איננו שוה לי אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא שראה המן את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה אינו שוה לי א) כדרב חסדא דאמר רב חסדא זה בא בפרוובולי וזה בא בפרוובוטי

לגבא די ארנקותא ענה מלכא ואמר לדניאל אלקהך די אנת פלח לה בתדירא הוא ישיובינך: דניאל ו י' אמר דנה נחתי אלק פסא לאדריך דנה הוא לך כסות עינים לכל אשר אתך ואת כל ונכתת: בראשית כ טו י' ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אלקי הדני: בראשית כו א י' לקול חתו המון מים בשמים ויעלה נשאים מקצה הארץ בריקים לקטר עשה ויצא רוח מאצרתיה: ירמיה י י' וינדע הקדש למרדכי ויגד לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי: אסתר ב כב י' וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני ראה את מרדכי והיהודי יושב בשער המלך: אסתר ה יג

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

טו.

תורה אור השלם

1. דבר י' אשר היה אל צפניה בן כושי בן גדליה בן אמריה בן חזקיה בימי יאשיהו בן אמון מלך יהודה: צפניה א א
2. ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה וירבי המלך ויעשרה אנשים אתו אל גדליהו בן אחיקם המצפחה ויאבדו שם לחם יחידו המצפחה: ירמיהו מא א
3. בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש י' אשר אהב ובעל בת אל נכר: מלאכי ב יא
4. ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנהנו מעלנו באלהינו ונשוב נשים נכריות מעמי הארץ ועתה ש מקוה לישראל על זאת: עזרא י ב
5. וימרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויועק ויעקב גדלה וימרדכי: אסתר ד א ותבואנה נערות אסתר וקורסייה ויגידו לה ותתחלחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שוק מעליו ולא קבלי: אסתר ד ד ותקרא אסתר להתקך מקריסי המלך אשר נעמד לפניו ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה: אסתר ד ה ויפן ויבד משה מן התר ושני לות הערת בידו ללות בתיכם משני עבריהם מזה ומזה הם בתיכם: שמות לב טו ויגידו למרדכי את דברי אסתר:

10. לך כנס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל האבלי ואל תשתו שלשת ימים לילה יום גם אני ונעתיא אצמך בן ובכן אבוא אל המלך אשר לא בדת ובאשר אבדתי אבדתי: אסתר ד טז ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהת עזריא אסתר: אסתר ד יז ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות בגדי מלכות מיבעי ליה אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא אסתר מלכות רוח הקדש כתיב הכא ותלבש וכתיב התיב ברכת הדיוט קלה בעיניך שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה בהן ואלו הן דוד ודניאל דוד דברכיה ארונה דכתיב י' ויאמר ארונה אל המלך א) וגו' דניאל דברכיה דריש דכתיב י' אלהך די אנת פלח ליה בתדריא הוא ישיובינך ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא א) אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה י' הנהה הוא לך כסות עינים ונתקיים בורעה י' והי כי זקן יצחק ותכהין עיניו ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם שופת קדרה ואח"כ נותן לתוכה מים אבל הקב"ה נותן מים ואחר כך שופת הקדרה לקיים מה שנאמר לקול תתו המון מים בשמים ואמר ר"א אמר רבי חנינא א) כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר י' ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי ואמר ר"א אמר רבי חנינא צדיק אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה לו מרגלית כל מקום שהיא מרגלית שמה לא אבדה אלא לבעלה י' ובכל זה איננו שוה לי אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא שראה המן את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה אינו שוה לי א) כדרב חסדא דאמר רב חסדא זה בא בפרוובולי וזה בא בפרוובוטי

לגבא די ארנקותא ענה מלכא ואמר לדניאל אלקהך די אנת פלח לה בתדירא הוא ישיובינך: דניאל ו י' אמר דנה נחתי אלק פסא לאדריך דנה הוא לך כסות עינים לכל אשר אתך ואת כל ונכתת: בראשית כ טו י' ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אלקי הדני: בראשית כו א י' לקול חתו המון מים בשמים ויעלה נשאים מקצה הארץ בריקים לקטר עשה ויצא רוח מאצרתיה: ירמיהו י י' וינדע הקדש למרדכי ויגד לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי: אסתר ב כב י' וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני ראה את מרדכי והיהודי יושב בשער המלך: אסתר ה יג